

Täysistunto

Torstai 2.2.2023 klo 15.59—18.32

8. Lakialoite laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 83/2022 vp Vilhelm Junnila ps

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valio-
kuntaan.

Avaan keskustelun. — Edustaja Junnila, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.17 Vilhelm Junnila ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakialoitteessa ehdotetaan, että alkoholilakia muutettaisiin siten, että alkoholijuoman vähittäismyyntilupa mahdollistaa jatkossa enintään 14 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman myynnin kuluttajille. Uudistuksen myötä esimerkiksi ruokakaupat saisivat ottaa valikoimiinsa viinejä, vahvempia erikoisolutia ja muita vastaavia juomia.

Alkoholilain kokonaisuudistus vuonna 2018 toi ruokakaupan valikoimiin enintään 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävät niin sanotut nelosolut, ginipohjaiset aidot lonkerot sekä muut juomasekoitukset. Etukäteen pelättyä alkoholin kokonaiskulutuksen kasvua ei tapahtunut, eikä järjestyshäiriöiden määrä lisääntynyt. Valviran tilastojen mukaan alkoholilain tilastoitu kulutus vuonna 2019 laski vuodesta 2018, jolloin uudistus astui voimaan. Lisäksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen, THL:n, tiedotteen mukaan suomalaisten alkoholinkulutus jatkoi viime vuonna jyrkästi laskuaan. Vuoden 21 aikana suomalaiset joivat peräti kolme prosenttia vähemmän kuin edellisvuotena. Kokonaiskulutus siis jatkaa edelleen laskuaan, ja alkoholinkulutus on vähentynyt jotakuinkin yhtäjaksoisesti vuodesta 2007 lähtien. Silloin suomalaiset joivat peräti 33 prosenttia enemmän alkoholia kuin nykyään. Myös kulutuksen rakenne on muuttunut, kun väkevät juomat ovat kotimaan kaupassa menettäneet osuuksia viineille sekä oluille ja muille miedoille juomille.

Selvää on, että kulutus on vähentynyt samaan aikaan, kun alkoholin sääntelyä on purettu, koska varsinkin nuorten suomalaisten alkoholitottumukset muuttuvat. Päivittäistavarakauppa ry julkaisi helmikuussa 22 tutkimuksen, jonka mukaan alkoholin kokonaiskulutus ei kasvaisi, vaikka viinien myynti ruokakaupassa sallittaisiin. Tutkimuksen mukaan vapauttaminen jopa vähentäisi kokonaiskulutusta 0,6 prosenttia. Syy kokonaiskulutuksen laskuun olisi se, että vaikka viinien kulutus lisääntyisi, vähenisi samalla muiden juomaryhmien, kuten oluiden, välituotteiden ja väkevien alkoholijuomien, kulutus. Tutkimuksen mukaan viinien vähittäismyyntin sallimisen seurauksena myös valikoimat laajenisivat.

Päivittäistavaraketjujen tehokkaasti toimivan logistiikan ansiosta viinien hinta voisi arvioiden mukaan laskea keskimäärin kymmenen prosenttia Alkon hintoihin verrattuna. Al-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 160/2022 vp

haisempi hintataso osaltaan vähentäisi niin matkustajatuontia kuin alkoholin tilaamista ulkomailtakin lisäten valtion verotuloja. Lisäksi tutkimuksen mukaan kuluttajista 65 prosenttia kannattaa viinien myynnin sallimista ruokakaupassa ja vain 21 prosenttia pitää ajatusta huonona.

Vähittäismyynnin alkoholirajaa nostamalla helpotettaisiin myös kotimaisten pienpanimoiden toimintaa. Suomessa toimii noin 120 pienpanimoa, joiden myynnistä merkittävä osa tapahtuu ravintoloiden kautta. Vaikka varsinkin suurten päivittäistavarakauppojen olutvalikoimat ovat monipuolistuneet pienpanimo-oluilla, ovat monet oluttyypit liian vahvoja, ja nykyisin puitteissa myös ainoat myyntikanavat näille ovat ravintolat, panimon oma myymälä ja Alko. Alkon myyntivalikoimaan pääseminen on kuitenkin pitkä ja hankala prosessi, eikä varsinkaan juuri aloittelevilla tai erittäin pienillä toimijoilla ole realistisia mahdollisuuksia saada tuotteitaan myyntiin. Näin ainoiksi myyntikanaviksi vahvemmille erikoisoluille jäävät ravintolat ja panimot itse.

Pienpanimot ovat osaltaan olleet edistämässä suomalaisen juoma- ja olutkulttuurin muutosta suurkulutuksesta kohti maistelukulutturia. Kuluttajat ovat valmiita maksamaan laadukkaasta kotimaisesta oluesta, ja tilastojen mukaan kulutus on siirtynyt yhä enemmän niin sanotusta massaoluesta pienpanimo- ja artesaanioluihin.

Alkoholisääntelyn lieventämisen yhteydessä puhutaan aina myös alkoholihaitoista. Tilastojen valossa alkoholista johtuvat haitat, kuten pahoinpitelyt, onnettomuudet, kuolemat ja maksasairaudet, eivät ole vähentyneet samassa suhteessa kulutuksen kanssa. Tilastot eivät kuitenkaan kerro sitä, että alkoholihaitat kasaantuvat pääasiassa suurkuluttajille. Tämän ryhmän suhde alkoholiin ei näytä muuttuvan sen mukaan, myydäänkö alkoholia Alkossa vai jossakin muualla. On kuitenkin väärin, että alkoholia hallitusti käyttäviä suomalaisia holhotaan vielä 2020-luvulla vain siitä syystä, että alkoholin suurkuluttajia näennäisesti suojellaan ja ilmeisen heikoin tuloksin. Alkon kaksoisrooli yhtäältä myydä alkoholia ja toisaalta vähentää alkoholin käyttöön liittyviä haittoja on suorastaan tragikoominen.

Arvoisa puhemies! Suomessa on jo aika siirtyä kohti eurooppalaisempaa alkoholipolitiikkaa. Ensimmäinen askel on se, että mietojen viinien vahvuisten alkoholituotteiden myynti vapautetaan päivittäistavarakauppaan ja näiden tuotteiden ulosmyynti sallitaan myös ravintoloille. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Antikainen, olkaa hyvä.

18.23 Sanna Antikainen ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tämä arvostetun edustaja Junnilan tekemä aloite on yksinkertaisesti kannatettava. Tämän aloitteen myötä toisimme vihdoin suomalaista alkoholipolitiikkaa kohti 2000-luvun Eurooppaa. Yleisesti holhoamalla ja kieltolain tapaisilla mukarajoituksilla me emme ratkaise päihteistä syntyviä ongelmia, kun puhumme juurikin alkoholista. Suomalainen aikuisia ihmisiä holhoava säännös alkoholipolitiikassa, esimerkiksi vahvojen oluiden ja viinien myynnin suhteen, ei ole enää tätä päivää. Näitä rajoituksia perustellaan alkoholihaittojen vähentämisellä terveyssyihin vedoten, mutta tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Nimittäin alkoholin suurimmat haitat johtuvat sairaudesta nimeltä alkoholismi. Se on päihderiippuvuus, joka on pahimmillaan tappava sairaus. On kuitenkin muistettava, että silloin sairas on se suuhun viinaa kaatava käsi eikä pullo.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 160/2022 vp

Alkoholismia sairastava ihminen tarvitsee tukea ja apua sekä kuntoutusta eikä pelkkiä mekaanisia tilavuusprosentteihin katsovia toimenpiteitä lainsäädäntöön. Viinit ja vahvat oluet tulee vapauttaa myyntiin päivittäistavarakauppoihin, ja pienpanimoille tulisi sallia tuotteiden suoramyynti. Kannattaisin myös sitä, että ravintoloista voitaisiin myydä ulos juomia, sekä sitä, että ravintoloiden aukioloaikoja pidennettäisiin tai annettaisiin mahdollisuus pidentää niitä. Nimittäin jos puhutaan tästä ravintoloiden aukioloaikojen pidentämisestä, niin yleisesti on parempi, että ihmiset nauttisivat alkoholia valvotussa ympäristössä. Tämä myös lisäisi työpaikkoja ravintola-alalle.

Arvoisa puhemies! Näitä alkoholimyynnin rajoituksia perustellaan tosiaan näillä terveyssyillä. Kuten sanoin aiemmin, alkoholismi on tappava sairaus, mutta siitä kärsivää ihmistä autetaan parhaiten tarjoamalla hänelle apua ja tukea. Aihe on valitettavasti minulle henkilökohtaisestikin erittäin tuttu. Olen menettänyt molemmat vanhempani alkoholismiin 17—18 vuoden iässä ja elänyt koko lapsuuteni alkoholistiperheessä. Olen nähnyt sairauden etenemisen alusta haudanta asti. Se ei todellakaan ole mukavaa katseltavaa. Mutta vanhempieni ei olisi koskaan auttanut sekään, että kaupoissa olisi myyty pelkästään ykkösolutta. Heitä olisi auttanut se, että olisi ollut tarjolla parempia päihdepalveluita, apua ja tukea. Näin ei kuitenkaan valitettavasti nykyisin ole.

Vielä lopuksi haluan sanoa kiitos edustaja Junnilalle tästä aloitteesta. Toivon, että hallitus ottaa tämän käsittelyyn ja hyväksyy tämän mitä pikimmin. Nimittäin hallituspuolueista ainakin vihreät ovat sanoneet kannattavansa näitä alkoholin myynnin rajoitusten vapautuksia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Junnila, olkaa hyvä.

18.27 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa puhemies! Minäkin kiitän vihreiden tukea. Se ei varmaankaan liity portugalilaiseen vinho verdeen, joka tunnetaan vihreänä viininä, koska se valmistetaan hieman tuoreemmista, aikaisemmin poimituista rypäleistä kuin monet muut tuotteet.

Arvoisa puhemies! Alkon monopoliaseman murtumisesta on rakennettu erilaisia kauhukuvia, jotka ovat saavuttaneet myyttiset mittasuhteet. Vaikka virolainen Prisma myy viinejä, joita on saatavilla lauantaina kello 18:n jälkeenkin, on niiden saatavuudessa kotimaisessa ruokakaupassa kysymys kalevalaisista mittasuhteista. Jos laki muuttuisi mukailemaan länsieurooppalaista kulttuuria, tarkoittaisi se suurin piirtein maahisen tai näkin päästämistä väkijoukkoon — loppukuusta onkin Kalevalan päivä. Aikoinaan Varsinais-Suomessa kirkkoja perustettiin hiisien asuttamille paikoille tai vanhat palvontapaikat kiellettiin. Näin demonisoituna niistä muodostui pahansuopia tyyssijoja. Tässä on yhtymäkohtaa Alkon toimipisteisiin: ne ovat keskittyneet pääosin kahden suuren keskusliikkeen suurimpiin kiinteistöihin. Samalla viinien saatavuus on demonisoitu muissa, pienemmissä kauppapaikoissa ja päivittäistavarakaupassa ylipäätään. Jopa kaupan henkilökuntaa on arvosteltu, etteivät he osaisi antaa yhtä laadukasta neuvontaa kuin Alkossa. Tämä on hyvin valitettavaa argumentaatiota. On totta, että Alko suurostajana kykenee pitämään laadukkaiden viinien sisäänostohinnat hyvin kilpailukykyisinä. On kuitenkin erikoista kuulla samaan aikaan valitusta viinien hintojen noususta tai valikoimien pienentymisestä ja lisääntyvistä alkoholihaitoista ja kulutuksen kasvusta. Nämä ovat aika ristiriidassa keskenään.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee työllisyyteen, on monopoliasema harvoin ratkaisu kasvuun ja työllisyyden parantamiseen, tuottavuudesta puhumattakaan. Niinkin yksinkertai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 160/2022 vp

sessä asiassa kuin viinien tai vahvojen oluiden myymisessä kilpailu aivan varmasti ulottuisi nykyisiä toimipaikkoja laajemmalle. Verotulojen arvioidaankin kasvavan peräti 2,3 prosenttia. Alkossa on myös noin 2 400 työntekijää, ja heidän ei tule olla missään nimessä huolissaan omista työpaikoistaan, sillä kasvua ennakoidaan peräti 400 henkilötyövuoden verran — se kasvattaisi lisää näinkin suuren osan — eli saisimme lisää työpaikkoja ylipäättään kaupan alalle.

Sitten on vielä kansalaismielipide. Kahden tutkimuksen mukaan ensin 59 prosenttia ja sitten 65 prosenttia toivoo alkoholia alle 15 prosenttia sisältäviä tuotteita ruokakauppoihin. Vain 21 prosenttia siis vastustaa.

Arvoisa puhemies! Alko tekee loistavaa työtä, kukaan ei sitä varmaan kiistä. Asiakaspalaute on jatkuvasti ensiluokkaista, ja onkin hyvin perusteltua pitää esimerkiksi suurkuluttajien hamuamat tuotteet poissa ruokakaupasta. Mutta kaikki varmasti ymmärtävät, että viineissä on kysymys sellaisesta tuotteesta, joka ei kuulu näiden henkilöiden kohderyhmään. Sen vuoksi meidän onkin siirryttävä kohti eurooppalaista juomakulttuuria ja toimitava niin kuin lähes koko muussa länsimaisessa sivistisyhteisössä toimitaan. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.